

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060105

DOM
2016-12-22
Stockholm

Mål nr
M 2804-16

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2016-03-03 i mål nr M 328-16, se bilaga A

KLAGANDE

1. HE

2. JP

Ombud för 1 och 2: L E

MOTPART

Norrköping Vatten och Avfall AB

Ombud: H P

SAKEN

Förbindelsepunkt för anslutning till allmän va-anläggning på fastigheten A i Norrköpings kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom och återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.

Dok.Id 1314318

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

HE och **JP** har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja mark- och miljödomstolens dom och återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för förnyad handläggning. I andra hand har de yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska bifalla den talan som fördes i mark- och miljödomstolen på så sätt att bolaget ska förpliktas att ersätta dem för samtliga kostnader för anläggandet av va-ledning mellan levererad anslutningspunkt och tomtgräns.

Bolaget har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom. Bolaget har även yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska hålla huvudförhandling och syn.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

HE och **JP** har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande: Mark- och miljödomstolen har brustit i sin skyldighet att utreda ärendet. Bolagets påstående att placering av förbindelsepunkten i tomtgräns skulle medföra betydande kostnader som inte borde belasta VA-kollektivet har inte på något sätt utretts av bolaget och saknar belägg. De har på egen bekostnad utfört anslutning av vatten och avlopp från förbindelsepunkten till tomtgräns (45 meter) för en total kostnad av 50 300 kr inklusive mervärdesskatt.

Bolaget har anfört i huvudsak följande: Ärendet är korrekt utrett. Det är även tillräckligt utrett att det skulle medföra betydande och förväntade merkostnader att förlägga förbindelsepunkten på annan plats och därmed finns det särskilda skäl att inte förlägga den i fastighetens omedelbara närhet. Kostnaden för fastighetsägarnas ledningsdragning till förbindelsepunkten ska inte jämföras med anslutningsavgiften. Deras kostnad, i detta fall 50 300 kr, är i stället den förväntade merkostnad som bolaget skulle ha haft om förbindelsepunkten hade förlagts på den plats som fastighetsägarna yrkar på. Bolaget ser gärna att det blir en huvudförhandling i målet och rekommenderar en syn på plats för att de speciella förhållandena som råder på platsen tydligt ska framgå.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Som framgår av den överklagade domen inleddes målet hos Statens va-nämnd i april 2015 och överlämnades till mark- och miljödomstolen den 1 januari 2016 då Statens va-nämnd upphörde. Nämndens handläggning reglerades i lagen om Statens va-nämnd där det i 11 § angavs att nämnden skulle klarlägga tvistefrågorna, vara verksam för att målet utreddes och försöka förlika parterna. I samband med att lagen (1976:839) om Statens va-nämnd upphävdes den 1 januari 2016 infördes i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV) ett antal nya paragrafer, däribland 53 a § som föreskriver att rätten ska se till att utredningen i målet får den inriktning och omfattning som krävs. I förarbetena till bestämmelsen (prop. 2015/16:11 s. 42) anges att utredningsansvaret i va-mål enligt den föreslagna bestämmelsen går längre än vad som gäller enligt rättegångsbalken, oavsett om det är fråga om ett dispositivt eller indispositivt tvistemål. Vidare anges att någon ändring i sak jämfört med Va-nämndens utredningsansvar (att vara verksam för att målet utreds) inte är avsedd. Bestämmelsen innebär således att mark- och miljödomstolen ska bedriva en aktiv materiell processledning. Förutom bestämmelser i LAV gäller för handläggningen av va-mål rättegångsbalkens regler enligt 4 kap. 1 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

Även enligt rättegångsbalkens regler ska rätten under förberedelsen verka för att tvistefrågorna blir klarlagda och att parterna anger allt som de vill åberopa i målet. Rätten ska genom frågor och påpekanden försöka avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i parternas framställningar (42 kap. 8 § andra stycket rättegångsbalken). I detta fall kan konstateras att förberedelsen i målet i mark- och miljödomstolen har skett enbart genom skriftväxling och att målet efter att förberedelsen avslutats avgjordes på handlingarna (jfr. 42 kap. 9 § rättegångsbalken).

HE och JP har i sin ansökan till Va-nämnden yrkat att bolaget ska betala va-anlutningen från anslutningspunkten fram till tomtgränsen och överta det framtida ansvaret för ledningen. Mark- och miljödomstolen har tolkat yrkandet som ett yrkande om att domstolen ska fastställa att bolaget inte fullgjort sina

skyldigheter enligt vattentjänstlagen genom att lägga förbindelsepunkten på den plats som nu anvisats. HE och JP har visserligen i mark- och miljödomstolen inte angett något belopp men det kan konstateras att de varken har fått tillfälle att yttra sig i frågan om hur deras yrkande ska förstås eller i frågan om vilka omständigheter som åberopas till grund för yrkandet. Mark- och miljööverdomstolen kan vidare konstatera att det även i övrigt finns flera otydligheter och ofullständigheter i parternas framställningar. Det har vid mark- och miljödomstolen saknats utredning om kostnaden för att förlägga förbindelsepunkten i fastighetens omedelbara närhet i stället för den plats där bolaget placerat den anvisade förbindelsepunkten. Det framgår inte heller att bolaget har presenterat någon utredning till stöd för sitt påstående att särskilda skäl enligt 12 § LAV föreligger för att placera förbindelsepunkten på annan plats än i fastighetens omedelbara närhet. Sammantaget kan konstateras att den materiella processledningen inte har varit tillräcklig på det sätt som föreskrivs i de bestämmelser som reglerar detta och som redogjorts för ovan. I detta fall har fastighetsägarna inte heller företrätts av ett juristombud vilket ytterligare får anses öka kraven på domstolens processledning i denna typ av mål.

Även om målets handläggning har komplicerats genom att det inledningsvis handlades av Va-nämnden i drygt ett halvår har mark- och miljödomstolen efter att målet överlämnades brustit i den materiella processledningen både när det gäller att klarlägga HEs och JPs yrkanden och grunder och när det gäller att se till att utredningen i målet fått den inriktning och omfattning som krävs för att avgöra målet.

Bristerna i mark- och miljödomstolens handläggning av målet utgör ett rättegångsfel. Eftersom felet kan antas ha inverkat på målets utgång och det inte utan väsentlig olägenhet kan avhjälpas i överinstansen ska mark- och miljödomstolens dom enligt 50 kap. 28 § rättegångsbalken undanröjas och målet återförvisas till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.

Vid denna utgång finns det inte skäl att hålla huvudförhandling eller syn.

Domen får enligt 54 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Per-Anders Broqvist, hovrättsrådet Roger Wikström, referent, tekniska rådet Bengt Jonsson och tf. hovrättsassessorn Erika Löwhagen.

Föredragande har varit Lina Tengvar.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2016-03-03
meddelad i
Växjö

Mål nr M 328-16

KÄRANDE

1. HE

2. JP

Ombud för 1 och 2: LE
y

SVARANDE

Norrköping Vatten och Avfall AB

Ombud: MR

SAKEN

Förbindelsepunkt för anslutning till allmän va-anläggning, fastigheten A,
Norrköpings kommun

_____

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen lämnar kärandenans talan utan bifall.

_____

Dok.Id 357223

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 130 E-post: mmd.vaxjo@dom.se www.vaxjotingsratt.domstol.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:00

BAKGRUND

År 2009 ansökte ägarna till fastigheten A om anslutning av vatten och avlopp till det allmänna VA-nätet. I september 2009 betalades en anslutningsavgift på 100 630 SEK.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har den 11 september 2014 förelagt Norrköpings kommun att för fastigheteten A ordna allmän vattenförsörjning och avlopp senast den 31 mars 2015. Kommunfullmäktige i Norrköpings kommun beslutade den 26 januari 2015 att utöka verksamhetsområde för allmän va-anläggning till att omfatta även nämnda fastighet.

Den 20 april 2015 ansökte fastighetsägarna hos Statens va-nämnd att nämnden måtte ge kommunen skyldighet att ordna en anslutningspunkt i tomtgränsen.

Den 8 maj 2015 har Norrköping Vatten och avfall förmedlat en förbindelsepunkt belägen 45 m från fastighetsgränsen.

Målet har den 1 januari 2016 överlämnats till Växjö tingsrätt, mark- och miljödomstolen, i samband med att Statens va-nämnd upphörde.

YRKANDEN M.M.

JP och HE yrkar att Norrköping Vatten och Avfall AB betalar VA-anslutningen från den anslutningspunkt de nu levererat till fastighetens tomtgräns och övertar det framtida ansvaret för hela ledningen. De anför bl.a. följande.

Vid tillfället för faktureringen upplystes de om att fastigheten inte tillhörde kommunens verksamhetsområde, varför det ansågs utgöra skäl till att ledningarna inte avslutas vid tomtgräns utan ca 45 meter därifrån med ett berg mellan anslutningspunkt och tomtgräns. De förundrades över detta besked - eftersom tomten bildats redan 1944 i samband med att detaljplanen fastställdes - och vände sig därför till länsstyrelsen.

De anser att länsstyrelsens beslut om föreläggande innebär att fastigheten A skulle ha ingått i verksamhetsområdet redan 2009, och att kommunen därför redan då anslutningsavgiften betalades var skyldig att anordna en anslutningspunkt i tomtgräns. De har nu beslutat att ombesörja ledningsdragning mellan kommunens anslutningspunkt och fastighetens tomtgräns, varefter kommunen faktureras och ägaransvaret överförs till kommunen. De anser att de redan erlagt full betalning för va-anslutning till tomtgräns.

De anser att huvudmannen inte uppfyllt sin skyldighet enligt 12 § vattentjänstlagen om att inom skäligen tid meddela förbindelsepunktens läge. Arbetet med va-anslutning till tomtgräns pågår.

Norrköping Vatten och Avfall AB, huvudman för den allmänna va-anläggningen i Norrköpings kommun, bestrider yrkandet. Bolaget anför bl.a. följande.

Fastigheten A låg 2009 formellt utanför verksamhetsområdet för den allmänna va-anläggningen. Därför förde va-huvudmannen också en dialog med fastighetsägaren om möjlighet till anslutning och betalning på annat sätt än man vanligtvis gör med fastighetsägare inom verksamhetsområdet. Utanför verksamhetsområdet vilar fastighetens va-anslutning på avtalsrättslig grund eftersom varken vattentjänstlagen (2006:412), ABVA eller va-taxa gäller per automatik. Nu kan konstateras att i detta fall upprättades aldrig ett skriftligt avtal, snarare en muntlig överenskommelse.

Enligt vattentjänstlagen kan va-huvudmannen fakturera anläggningsavgiften till en fastighetsägare först när en förbindelsepunkt är ordnad och dess läge meddelad. Ingenting av detta hade skett när faktura skickades på begäran av fastighetsägaren för att slippa en kommande avgifthöjning 2010. Dessutom gäller att det är den va-taxa som gäller vid tidpunkten för förbindelsepunktens meddelande, som ska tillämpas. Sammanfattningsvis kan konstateras att fastighetsägaren därmed har

betalat en lägre anläggningsavgift än vad va-taxan har reglerat och redan därigenom fått en reduktion.

När det gäller förbindelsepunktens lägen för fastigheten, ca 45 meter från fastighetsgränsen, så har va-huvudmannen bedömt att det finns särskilda skäl att frångå närhetskravet i 12 § vattentjänstlagen. I prop. 2005/06:78 s 61 anges att närhetskravet inte kan vara absolut ”Om det på grund av terrängförhållandena eller liknande inte är lämpligt, eller i vart fall förenat med betydande merkostnader, att förlägga förbindelsepunkten i fastighetens omedelbara närhet bör det, liksom enligt gällande rätt, finnas en möjlighet att undantagsvis bestämma en annan plats för förbindelsepunkten”. Då finns det skäl att låta den enskilde fastighetsägaren få stå för en sådan merkostnad för fastighetens anslutning, istället för att lägga den fördyringen på resten av va-kollektivet. Det befintliga läget för förbindelsepunkten är placerad efter samråd med och önskemål av fastighetsägaren.

Länsstyrelsen beslut gäller inte retroaktivt, men även om så vore fallet ändrar det inte bolagets inställning eftersom länsstyrelsens beslut inte reglerar förbindelsepunktens läge.

Parterna har beretts tillfälle att slutföra sin talan och JP och HE har tillagt bl.a. att huvudmannen förhalat ärendet under orimligt lång tid och meddelat anslutningspunkt först den 8 maj 2015 vilket strider mot kravet att meddela förbindelsepunktens läge inom skälig tid. Deras fastighet är fortfarande obebyggd.

DOMSKÄL

Som framgår av 2 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, vattentjänstlagen, utgör en förbindelsepunkt gränsen mellan en allmän va-anläggning och en va-installation. Enligt 12 § vattentjänstlagen åligger det huvudman för allmän va-anläggning att för varje fastighet bestämma förbindelsepunkt. Sådan punkt ska finnas i fastighetens omedelbara närhet, om det inte finns särskilda skäl för en annan placering.

I detta fall är förbindelsepunkten placerad omkring 45 meter från gränsen till fastigheten A och sålunda inte i fastighetens ”omedelbara närhet”.

HEs och JP har yrkat att Norrköpings Vatten och Avlopp AB ska betala VA-anslutningen från den anslutningspunkt de nu levererat och till fastighetens tomtgräns. De har vidare yrkat att det bolaget ska ta över framtida ansvaret för ledningen till fastighetens tomtgräns.

Deras yrkande får anses innebära ett yrkande om att besluta om annan förbindelsepunkt. Att ålägga en skyldighet beträffande de anläggningar som ligger utanför området för den allmänna va-anläggningen kan lagligen inte beslutas enligt vattentjänstlagen. Det är huvudmannens sak att bestämma var förbindelsepunkten ska ligga och domstolen kan inte förplikta huvudmannen att lägga förbindelsepunkten på något särskilt ställe.

Deras talan bör även ses som ett yrkande om att fastställa att huvudmannen inte har fullgjort sina skyldigheter enligt vattentjänstlagen genom att förlägga förbindelsepunkten på den plats som nu anvisats, eftersom den inte ligger i fastighetens omedelbara närhet.

Frågan i målet gäller sålunda huruvida det finns särskilda skäl enligt 12 § vattentjänstlagen, för huvudmannen för va-anläggningen att placera förbindelsepunkten för fastigheten på annan plats än i fastighetens omedelbara närhet.

Norrköping Vatten och Avfall AB har bedömt att det finns särskilda skäl att frångå närhetskravet i vattentjänstlagen med, som det får förstås, hänvisning till merkostnader på grund av ogynnsamma terrängförhållanden. Förbindelsepunkten har därför placerats omkring 45 meter från tomtgränsen. Att det finns ett berg mellan tomtgränsen och den av Norrköping Vatten och Avlopp AB anvisade anslutningspunkten hänvisas till även av HE och JP.

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att det, som har förevarit mellan parterna innan fastigheten kom att ingå i verksamhetsområdet, i princip inte kan beaktas vid den bedömning som ska göras i detta mål beträffande val av placering av förbindelsepunkt.

Vad gäller val av placering för förbindelsepunkten gör domstolen följande bedömning.

Norrköping Vatten och Avfall AB har i egenskap av huvudman för den allmänna va-anläggningen påstått att, på grund av terrängförhållandena, det har funnits särskilda skäl för att frångå huvudregeln om placering av förbindelsepunkt, eftersom en placering i omedelbar närhet av tomtgränsen A skulle medföra sådana ökade kostnader som man inte anser borde belasta VA-kollektivet.

Kostnaden för ledningsdragning mellan den anvisade förbindelsepunkten och tomtgränsen torde vara kända av HE och JP och Norrköping Vatten och Avfall ABs påstående i denna del om merkostnader till följd av ogynnsamma terrängförhållanden har inte motsagts av fastighetsägarna. Dessa förhållanden bör därför vara en utgångspunkt för domstolens bedömning i detta mål.

Mark- och miljödomstolen anser mot denna bakgrund att huvudmannen för va-anläggningen har gjort tillräckligt klart att det, på grund av förväntade merkostnader, har funnits särskilda skäl för att anvisa en förbindelsepunkt som inte är belägen i omedelbar närhet av tomtgränsen till B. Käromålet bör därför inte vinna bifall.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV425)

Överklagande senast den 24 mars 2016.

Anders Bengtsson

Bertil Varenius

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Anders Bengtsson, ordförande, och tekniska rådet Bertil Varenius.